

15.

УДК 330.341.4:330.322(100) DOI: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019\(103\)04](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2019(103)04)

ХОДЖАЯН Аліна д. е. н., професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин Київського національного торговельно-економічного університету
E-mail: Alina_Khodzhaian@ukr.net вул. Кіото, 19, м. Київ, 02156, Україна
ORCID: 0000-0002-3015-1016

ХОДЖАЯН Алла аспірант відділу модернізації механізмів управління економікою Державного науково-дослідного інституту інформатизації та моделювання економіки
E-mail: khodzhaian@gmail.com бул. Дружби народів, 38, м. Київ, 01014, Україна
ORCID: 0000-0002-0940-2220

СВІТОВА ПРАКТИКА СТРУКТУРНО-ГАЛУЗЕВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Досліджено міжнародний досвід формування та реалізації економічної політики, орієнтованої на оптимізацію структури національних господарств. Визначено основні напрями державного регулювання економіки, які показали найбільшу результативність у досягненні цілей випереджаючого розвитку через структурно-галузеві зрушення. Проаналізовано та систематизовано напрями й інструменти структурної політики в країнах світу відповідно до рівня розвитку їх продуктивних сил.

Ключові слова: структурна політика, напрями структурної політики зарубіжних країн, механізми державної політики структурної трансформації.

© Ходжаян Аліна., Ходжаян Алла., 2019

Ходжаян А., Ходжаян А. Мировая практика структурно-отраслевых трансформаций. Исследован международный опыт формирования и реализации экономической политики, ориентированной на оптимизацию структуры национальных хозяйств. Определены основные направления государственного регулирования экономики, показавшие наибольшую результативность в достижении целей опережающего развития путем структурно-отраслевых изменений. Проанализированы и систематизированы направления и инструменты структурной политики в странах мира в соответствии с уровнем развития их производительных сил.

Ключевые слова: структурная политика, направления структурной политики зарубежных стран, механизмы государственной политики структурной трансформации.

Постановка проблеми. Протягом усієї історії економічної думки структурні зрушення вважалися ключовим каталізатором економічного зростання та розвитку. Підвищення продуктивності праці у сільському господарстві вивільняє значну частину робочої сили та капіталу, спрямувавши їх до більш продуктивних галузей промисловості і послуг. А з модернізацією промислового комплексу фактори виробництва переміщуються з традиційних ресурсоемних секторів у більш складні та інноваційні, де будуть використовуватися з більшою віддачею. Успішна реалізація цього сценарію слугує запорукою випереджаючого соціально-економічного розвитку для країн, що розвиваються, тому у світовій практиці накопичено чималий позитивний досвід структурно-галузевих трансформацій національних економік з використанням різноманітних механізмів державного регулювання.

Хрестоматійним прикладом реалізації успішних структурних реформ є так звані азійські «тигри» – країни Східної (КНР, Південна Корея, Таїланд, Тайвань, В'єтнам) та Південно-Східної Азії (Малайзія, Індонезія, Сінгапур), де зміни у структурі економіки супроводжувались зростанням рівня добробуту, очікуваної тривалості життя, зайнятості та зниженням нерівності в розподілі національного доходу. Інтенсивною структурною політикою займаються Туреччина, Бразилія й Ефіопія, окремі її елементи впроваджують Польща та Угорщина. Жорстка конкуренція на світових ринках спонукає країни з високим рівнем розвитку – США, Німеччину, Японію, Ірландію, Фінляндію та Ізраїль тощо модернізувати структуру своїх економік, формуючи сучасні глобальні тренди економічних і соціальних трансформацій.

Попри різну специфіку реалізації структурних реформ у зазначених країнах, спільною рисою їхнього досвіду є активна участь держави в трансформаційних процесах. Адже самі лише ринкові сили далеко не завжди можуть спрямовувати процеси структурних зрушень в ефективний спосіб і підтримувати таким чином економічне зростання, а радше навпаки – сприяти міжнародній спеціалізації у виробничих процесах з низьким рівнем продуктивності праці й доданої вартості. Світова практика засвідчує визначальну роль держави у забезпеченні структурних трансформацій через координацію здійснення прогресивних змін у структурі економіки, удосконалення міжгалузевих та внутрішньогалузевих пропорцій, стимулювання розвитку галузей, які визначають

науково-технічний прогрес, забезпечують конкурентоспроможність вітчизняної продукції та зростання рівня життя населення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню міжнародного досвіду структурних зрушень в економіці присвячено наукові доробки ряду вітчизняних учених, серед яких: А. А. Мазаракі, Т. М. Мельник, В. В. Юхименко [1], Ю. В. Бицюра [2], С. В. Гонти [3], О. В. Манжура [4], Л. В. Шинкарук [5] та ін.

Наукові розвідки А. А. Мазаракі та Т. М. Мельник присвячені аналізу світового досвіду зовнішньоекономічної політики, яка застосовується урядами з метою виходу з кризи, нівелювання її наслідків і стимулювання посткризового розвитку для формування нових конфігурацій чинників, започаткування інноваційних напрямів розвитку та ролі структурної переорієнтації зовнішньої торгівлі у системі факторів економічного зростання. Ю. В. Бицюра обґрунтував рекомендації щодо вдосконалення структурної політики України на основі узагальнення відповідного досвіду країн ЄС. Публікації С. В. Гонти присвячено обґрунтуванню напрямів виходу постсоціалістичних країн з перехідного стану шляхом подолання диспропорційності в структурах їх національних економік. О. В. Манжура досліджує державну політику структурно-інвестиційного розвитку економіки США, країн Західної Європи та досвід реформ центрально- та східноєвропейських країн, а також можливості його застосування для структурної перебудови національної економіки. Л. В. Шинкарук узагальнено інструментарій та механізми структурної політики в країнах світу та обґрунтовано необхідність реалізації структурної політики України на основі поєднання ринкових механізмів та інструментів державного регулювання.

Відаючи належне наявним напрацюванням, необхідно зазначити, що поряд з цим досвіду забезпечення структурних зрушень у нових індустріальних країнах Східної і Південно-Східної Азії, Латинської Америки та низки інших країн досі не приділено належну увагу, хоча він може бути більш релевантним щодо України в контексті досягнутого рівня розвитку і наявних ресурсів для реалізації структурної політики. Це обумовлює необхідність розширення географії досліджень з цієї проблематики.

Мета статті полягає в узагальненні й обґрунтуванні найбільш ефективних світових практик та підходів до формування і реалізації політики із забезпечення структурно-галузевих трансформацій національної економіки.

Матеріали та методи. Під час дослідження використано матеріали міжнародних економічних організацій: ЮНІДО, ЮНКТАД, Всесвітнього економічного форуму, Світового банку, Міжнародної організації праці. Застосовано методи: ретроспективного аналізу – при узагальненні регуляторного інструментарію структурної політики у різних країнах; статистичного аналізу – при обґрунтуванні ефективності розглянутої політики структурно-галузевих трансформацій; аналізу; синтезу; класифікації; групування та графічного зображення результатів.

Результати дослідження. Узагальнення міжнародного досвіду структурно-галузевих трансформацій надає можливість виокремити чотири основні напрями державного втручання в економіку, які показали найбільшу результативність у досягненні покладених на них цілей випереджаючого розвитку: забезпечення фінансової підтримки структурних зрушень; підтримка виробництва і попиту за пріоритетними видами економічної діяльності; сприяння інноваційній діяльності підприємств, а також розвиток інфраструктури і конкурентного середовища на внутрішньому ринку (рисунок).

Найбільш результативні напрями структурної політики держави у практиці зарубіжних країн

Джерело: складено авторами.

Недосконалість ринків капіталу у поєднанні з низьким рівнем інвестиційної привабливості створюють у країнах, що розвиваються, розрив між соціальною та приватною цінністю інвестиційних проектів. Приватні інвестори не беруть до уваги потенційний позитивний вплив на зростання виробництва, зайнятості в суміжних галузях промисловості та секторі послуг за умов реалізації їх проектів. Як наслідок, інвестиції спрямовуються переважно на короткострокові цілі, в основу яких покладено передусім експлуатацію ресурсно-сировинної бази країни, а довгострокові інноваційні проекти, неодмінною ознакою яких є високий рівень ризикованості, майже не розглядаються. Низький рівень розвитку фінансового сектора, що притаманний країнам зі структурними деформаціями в економіці, ускладнює доступ й до інших джерел

залучення капіталу, зокрема до кредитних ресурсів через високий рівень норми відсотка. Обмежені в доступі до фінансових ресурсів місцеві компанії втрачають можливості нарощувати виробництво, підвищувати конкурентоспроможність й виходити на зовнішні ринки [6, с. 45].

Основним механізмом структурної політики з подолання зазначених негативних явищ слугують *державні банки розвитку*, що надають кредити для розвитку стратегічних галузей промисловості й інфраструктури на припустимих для бізнесу умовах. Залучаючи кошти через випуск облігацій, державні фонди, проекти міжнародної допомоги та інші джерела, банки розвитку відкривають кредитні лінії з пільговими відсотковими ставками для реалізації проектів, які відбираються за принципами відповідності стратегічним напрямам модернізації економіки, підвищення міжнародної конкурентоспроможності та гарантування позитивного соціального ефекту для населення. Крім кредитів, банки розвитку здійснюють фінансування через інвестиції в акціонерний капітал підприємств, надають гранти, технічну підтримку, залучають венчурний капітал, фінансують торговельні операції тощо.

Так, Національний банк економічного і соціального розвитку (НБЕСР) Бразилії, заснований у 1951 р., є ключовою інституцією з реалізації структурної політики країни на засадах імпортозаміщення та експортно-орієнтованої індустріалізації. НБЕСР спеціалізується на середньо- і довгостроковому фінансуванні проектів розвитку промисловості за галузями, що визначені державою пріоритетними (кольорова металургія, хімічна та нафтохімічна галузь, паперове виробництво, машини й обладнання). Ефективність банку як провідника структурної політики Бразилії забезпечується концентрацією позик у найперспективніших секторах економіки. У 1950-х роках 35,7 % позик НБЕСР надано підприємствам хімічної та нафтохімічної галузі, а 34,5 % – металургійній промисловості. У 2012 р. близько 40 % вартості кредитів НБЕСР залучено п'ятьма найбільшими позичальниками [7, с. 97].

Важливу роль у діяльності НБЕСР відіграє зважена розстановка пріоритетів. Кредити надаються, передусім, під проекти, які передбачають використання комплектуючих, машин й обладнання бразильського виробництва, що є основою політики імпортозаміщення. У 1964 р. під цей напрям роботи банком запущено окрему Програму фінансування машин й обладнання, згідно з якою розподілено близько чверті всіх фінансових ресурсів, наданих НБЕСР за час свого існування. Не менш важливим чинником успішної діяльності НБЕСР є ретельний нагляд за своїми клієнтами, що дає змогу гарантувати використання кредитних коштів на модернізацію технологічного оснащення виробництв і забезпечувати позитивні ефекти від розвитку окремих підприємств для місцевих громад та промисловості в цілому. Найбільш успішним проектом НБЕСР вважається сприяння виробнику повітряних суден «Embraer» у знаходженні важливої ніші на глобальному ринку продукції літакобудування [8, с. 295].

Роль Китайського банку розвитку (КБР) у забезпеченні структурних змін в економіці КНР також високо оцінюється експертами. КБР засновано у 1994 р. з метою урбанізації населення, тому спершу кредити надавались місцевим органам влади для реалізації проектів розвитку міської інфраструктури. Пізніше КБР зосередився на фінансовій підтримці переробної промисловості, насамперед телекомунікаційного обладнання і генерації енергії з відновлювальних джерел. Специфікою китайського досвіду стало надання кредитів зарубіжним компаніям для закупівель відповідної продукції, виробленої у КНР. У такий спосіб КБР сприяв розвитку як виробничого, так і експортного потенціалу національних виробників у пріоритетних секторах економіки. Також КБР широко практикував так звані «нафтові кредити», заохочуючи позичальників виплачувати кредити нафтою та іншими сировинними ресурсами, необхідними для забезпечення прискореної індустріалізації китайської економіки. На сьогодні активи КБР перевищують 1 трлн дол. США, що вдвічі більше, ніж у Світового банку, він є п'ятим позичальником у КНР з часткою 6 % у загальних обсягах наданих кредитів у країні. Поточним магістральним проектом КБР є розбудова інфраструктури «Шовкового шляху» – сухопутного транспортного коридору для постачання китайської продукції в Європу [9, с. 116–117].

Іншим розповсюдженим у світі напрямом фінансової підтримки зрушень в економіці є *сприяння розвитку малих і середніх підприємств* (МСП). Їх переваги загальновідомі: гнучка організаційна структура, низький рівень бюрократизації, відсутність історичної прив'язки до виробництва конкретної продукції. Все це забезпечує високу адаптивність МСП до новітніх умов ринку та їхню здатність розвивати проривні інновації. Однак у контексті реалізації структурної політики ефективною може бути фінансова підтримка лише тих МСП, що спеціалізуються на інноваційних і високотехнологічних рішеннях, про що свідчать результати міжнародних досліджень [10, с. 136]. Ключовим викликом у цьому випадку постає ідентифікація перспективних МСП за такими критеріями, як можливість генерувати та/або комерціалізувати високі технології, здатність до інноваційної діяльності, наявність експортного потенціалу, залучення висококваліфікованих кадрів тощо.

Успішний досвід реструктуризації національної економіки через фінансову підтримку високотехнологічних МСП має Тайвань. Починаючи з 1960-х років, у Тайвані для реалізації цієї мети відкрито низку наукових парків, найбільшим з яких є парк у м. Сінчжу, на який уже в 1995 р. припадало 4,2 % промислового виробництва і 17,5 % витрат на НДДКР у країні. Також було відкрито Науково-дослідний інститут промислових технологій, що сприяло активній появі нових тайванських МСП у сфері виробництва електричних приладів і обладнання. Для допомоги новоствореним МСП у досягненні мінімально необхідних масштабів виробництва урядом Тайваню здійснювались відповідні державні замовлення, надавалась допомога у виході на місцеві ринки,

налагодженні бізнес-зв'язків з великими корпораціями [11, с. 16–17]. Незважаючи на те, що більшість МСП закривалися незабаром після свого заснування, їх капітал, обладнання, ноу-хау, кваліфіковані працівники й інші цінні активи, набуті у тому числі за рахунок фінансової підтримки держави, продовжували працювати на розвиток економіки Тайваню.

У країнах, які досягли високого рівня економічного розвитку, державна підтримка структурних зрушень відбувається насамперед через *венчурні фонди*, що покликані сприяти комерціалізації інновацій. Наприклад, Агентство розвитку Ірландії є піонером у використанні власного венчурного фонду для підтримки інноваційних підприємств, орієнтованих на експорт. Активна участь Агентства у статутному капіталі нових високотехнологічних фірм Ірландії слугувала потужним драйвером реструктуризації ірландської промисловості на засадах переходу від традиційних до капіталомістких інноваційних виробництв, завдяки чому Ірландія є лідером серед країн ОЕСР за часткою у ВДВ товарів та послуг сектора інформаційних і телекомунікаційних технологій. У 2011 р. вона сягнула 11,9 %, тоді як у середньому по ОЕСР становила лише 6,0 % [12; 13].

Більш радикальним механізмом структурних трансформацій у міжнародній практиці є взяття урядом повного контролю над відповідними зрушеннями через відкриття *державних підприємств у галузях стратегічного значення*. Світовий досвід показує, що це один з найбільш контраверсійних і ризикованих способів здійснення структурних змін в економіці. Побічним ефектом створення великих державних підприємств є зростання дефіциту бюджету, в результаті чого вони можуть стати непосильним тягарем для національного господарства. Однак у тих випадках, коли цю проблему вдавалось вирішити, ефективні державні компанії перебували в авангарді структурних перетворень і модернізації економіки.

Державні підприємства виступали рушієм структурно-галузевих зрушень у повоєнній Західній Європі. Зокрема, в Австрії та Франції вони відіграли ключову роль у спрямуванні капіталу і технологій на інноваційний розвиток важкої промисловості. В той же період у Великобританії приватні підприємства, які демонстрували низьку інвестиційну активність, були витіснені державними з метою підвищити ефективність науково-технічних розробок та сконцентрувати інвестиції у високотехнологічних галузях. Найбільш масштабним структурним проектом в ЄС є створення авіаційної промисловості, здатної конкурувати на глобальному рівні. Її фундаментом стала заснована у 1970 р. урядами п'яти країн (Франції, Великобританії, Німеччини та Нідерландів) корпорація «*Airbus*», що дало змогу вперше забезпечити транскордонний обмін інформацією і знаннями для досягнення спільної стратегічної цілі. Корпорація стала піонером у використанні низки новітніх технологій у галузі і сформувала розгалужену мережу субпідрядників, які одержували технічну

підтримку від держав-засновниць через головний офіс і філії «Airbus». Результати досліджень засвідчили, що основний позитивний ефект від заснування корпорації «Airbus» мало не стільки створення самої авіаційної промисловості, скільки розвиток суміжних галузей виробництва і послуг, а також інших видів господарської діяльності завдяки розповсюдженню розроблених у рамках проекту технологій [14, с. 351].

Державні підприємства залишаються наріжним каменем реструктуризації промисловості Китаю у бік високотехнологічного виробництва. Більшість китайських державних підприємств є масштабними та капіталомісткими, що відображає стратегічний характер державних інвестицій. Показовим прикладом тут слугує галузь високошвидкісного залізничного транспорту, визначальним каталізатором розвитку якої стали саме державні підприємства. Китайський уряд усвідомив, що він не може покладатися на транснаціональні корпорації (ТНК) у питанні розвитку проривних інновацій у машинобудуванні. Хоча присутність ТНК у країні сприяла поглинанню та накопиченню знань і навичок місцевими підприємствами, ТНК не мали достатніх стимулів для започаткування настільки масштабних інноваційних проектів у КНР, як швидкісне залізничне сполучення. Тому у 2000-х роках цей тягар ліг на державні підприємства Китаю, які до 2009 р. змогли імпортувати й освоїти всі необхідні технології для побудови та запуску поїзда, здатного розвинути швидкість до 500 км/год [15, с. 320].

Крім формування пропозиції через державні підприємства, уряди вдаються також до підтримки структурних зрушень в економіці шляхом створення попиту за допомогою *публічних закупівель*. Починаючи з 1970-х років, Південна Корея використовує публічні закупівлі, щоб гарантувати стабільний попит і постійне джерело доходів для компаній, що починають роботу в новітніх сферах виробництва й послуг, які характеризуються високим рівнем ризикованості, проте є перспективними в контексті модернізації структури економіки. Програмами розвитку важкої та хімічної промисловості Південної Кореї передбачено збут близько 30 % від обсягів їх виробництва для потреб військово-промислового комплексу, що значно сприяло становленню цих галузей. Ключовим напрямом використання публічних закупівель у Малайзії були критерії локалізації виробництва (встановлювався мінімальний поріг щодо частки в ціні кінцевої продукції компонентів малайзійського виробництва) для одержання можливості участі в публічних закупівлях. Однак зі вступом країни до СОТ від цієї практики довелося відмовитись через її несумісність з нормами міжнародного торгового права [16, с. 46].

Винахідливим і нестандартним є досвід Індії, яка використовує публічні закупівлі з метою активізації експортних поставок. У 2005 р. індійський уряд запровадив так звану компенсаційну статтю при публічних закупівлях у сфері оборони. Ця стаття висуває до іноземних учасників оборонних тендерів вимоги щодо підтримки індійської

промисловості шляхом реінвестування в неї до 30 % вартості закупівель (за умови, якщо вартість закупівлі перевищує поріг у 3 млрд рупій). Реінвестування може набувати різних форм: прямі покупки вітчизняних товарів і послуг (формально розглядаються як експортні замовлення); інвестиції в акції спільних підприємств з індійськими представниками; угоди про передання технологій; надання обладнання індійським приватним компаніям чи державним установам [17].

Таким чином, завдяки компенсаційній статті, коли іноземний постачальник продукції індійському уряду купує навзаєм матеріали, проміжні товари або послуги від індійських компаній, ці покупки вважаються експортом, що збільшує внутрішнє виробництво. Враховуючи високу капіталомісткість виробництва у ВПК, договори про публічні закупівлі, як правило, є масштабними, що приводить до високих обсягів реінвестування іноземними постачальниками у стратегічні галузі індійської економіки.

Важливим напрямом структурної політики слугує *сприяння інноваційній активності* підприємств, оскільки лише зрушення на засадах модернізації можуть забезпечити взаємозв'язок між галузевими трансформаціями та економічним зростанням. Існують дві основні причини, що визначають необхідність урядових інтервенцій у цю сферу при реалізації структурної політики. *По-перше*, через ризиковий характер модернізаційних змін та асиметрію у доступі до інформації на ринках капіталу приватним інвесторам важко оцінювати якість інноваційних проектів, у результаті чого від багатьох перспективних проектів стратегічного значення відмовляються ще на етапі розгляду. *По-друге*, виробництво знань та інновацій потребує надійної системи захисту прав інтелектуальної власності, яка зазвичай не позбавлена значних вад у країнах, що розвиваються.

Фундаментальну роль у здійсненні ефективної структурної політики в усіх без винятку розвинених країнах свого часу відіграли *державні науково-дослідні інститути*, які спеціалізувалися з конкретних галузевих/технологічних напрямів або мали широку наукову спрямованість. Спеціалізовані наукові установи стали більш розповсюдженою практикою, адже результатом їх роботи є технології, які ближчі до етапу комерціалізації. Це збільшує потенціал співпраці з приватним сектором та робить НДІ основними агентами держави при формуванні політики структурних трансформацій. Визначаючи обґрунтовані орієнтири інноваційного розвитку в галузях національного господарства, НДІ сприяють зниженню витрат та ризиків, пов'язаних із розгортанням комерційної діяльності в інноваційних сферах.

Класичним прикладом окреслених державних установ є Науково-дослідний інститут промислових технологій (НДПТ) у Тайвані, заснований у 1973 р. з метою розробки інноваційних технологій для створення високотехнологічних галузей, а також інтеграції цих технологій в існуючі галузі для поліпшення виробничих процесів і якості. НДПТ відіграв

визначальну роль у перетворенні економіки Тайваню з відсталого і трудо-місткої у сучасну високотехнологічну. Його величезний вплив на інноваційну активність країни мав місце завдяки налагодженню тісних зв'язків з усіма економічними агентами, взаємодія яких забезпечує швидке розповсюдження знань і прискорені темпи модернізації промисловості. НДППТ був та залишається добре вбудованим в інституційну систему структурної політики і безпосередньо пов'язаним з реальним сектором економіки. Інститут підпорядкований Міністерству економіки, яке визначає його наукову спрямованість. Він розташований у найбільш динамічному науковому парку країни поряд з багатьма іншими НДІ і високотехнологічними компаніями, що сприяє оперативному переданню знань, обміну ними. НДППТ також надає ліцензії на використання своїх технологій місцевим підприємствам, пропонуючи кращі умови, ніж іноземні інвестори. За час свого існування інститут сприяв тому, що 162 високотехнологічні тайванські компанії стали активними гравцями на глобальному ринку напівпровідників, комп'ютерного обладнання й інших видів сучасного електрообладнання [18].

Для структурної модернізації окремі держави реалізують стратегію копіювання, віддаючи перевагу *трансферу інновацій* через прямі іноземні інвестиції. Це особливо актуально для країн з низьким рівнем доходів, де доволі часто єдиною можливістю розвитку є використання іноземних знань і технологій. Однак, як і у випадку з підтримкою МСП, далеко не всі види ПІІ можуть сприяти досягненню цілей структурних трансформацій економіки. Інвестиції, зумовлені пошуком ресурсної бази чи нових ринків збуту, можуть законсервувати в країнах, що розвиваються, наявні структурні диспропорції. Способи залучення ПІІ теж значною мірою визначають потенціал інноваційного зросту: інвестиції «*greenfield*» насамперед сприяють зростанню виробництва і зайнятості, тоді як саме злиття і поглинання (інвестиції «*brownfield*») мають високий потенціал трансферу знань та технологій.

Структурна політика у цій сфері покликана сформулювати передумови для залучення тих ПІІ, які якнайбільше сприятимуть досягненню цілей галузевої трансформації економіки на засадах модернізації виробництва. Міжнародна практика показує, що найбільш ефективним інструментом залучення таких ПІІ, є відкриття *вільних/спеціальних економічних зон* (ВЕЗ) у формі індустріальних або технологічних парків з підготовленою інженерною інфраструктурою й істотними податковими пільгами. Застосування цих механізмів супроводжується пропагандистськими кампаніями для поширення інформації про інвестиційні стимули та формування позитивного міжнародного іміджу країни.

У Туреччині резиденти таких парків звільняються від ПДВ та ввізного мита на імпортоване обладнання, отримують зниження ставки корпоративного податку (до 90 %), звільняються від сплати внесків на соціальне страхування (до 12 років), сплати податку на нерухомість (на п'ять років), а також отримують здешевлене виділення земельної

ділянки та зниження вартості електроенергії, води, природного газу, послуг зв'язку тощо. Поряд з індустріальними країнами Туреччина має розгалужену мережу технологічних парків та зовнішньоторговельних зон, де діють специфічні преференції. У 2002–2016 рр. у Туреччині створено 284 індустріальні парки або так звані організовані промислові зони, 206 з яких загальною площею понад 58 тис. га вже функціонують. Наразі в індустріальних парках Туреччини ведуть господарську діяльність понад 45 тис. компаній-резидентів, які створили близько 900 тис. робочих місць, залучили близько 80 % ПП в економіку, сприяли триразовому зростанню ВВП [19, с. 18–19].

Розгалужену систему індустріальних парків для залучення ПП побудувала Південна Корея. Станом на 2018 р. у країні функціонувало 1193 індустріальні парки, загальною площею понад 140 тис. га, в яких зайнято більше 2,1 млн осіб. Корейська економіка побудована на індустріальних парках, вони забезпечують 81 % товарного експорту країни, 69 % промислового виробництва, 47 % зайнятості населення, і ці показники мають довготривалу позитивну динаміку [20, с. 48].

При досягненні середнього рівня розвитку економіки уряди країн віддають усе більшу перевагу *субсидуванню НДДКР у перспективних галузях* у формі надання пільгових кредитів та/або податкових преференцій науково-активним підприємствам. Тривають наукові дискусії щодо ефективності використання цього інструменту, адже якщо потенційні результати НДДКР обіцяють значні конкурентні переваги в інноваційних сферах господарської діяльності, то надані субсидії можуть не стільки сприяти збільшенню приватними корпораціями наукових досліджень, скільки витіснити приватний капітал, який і без субсидій був би інвестований у ці дослідження. Однак емпіричний аналіз цієї проблеми на прикладі ЄС і США показав, що субсидування НДДКР у приватному секторі насправді сприяло зростанню інноваційної і дослідницької активності компаній. Субсидії не лише не витіснили приватні інвестиції у наукові розробки, а сприяли додатковому залученню капіталу [21, с. 61].

Міжнародна практика структурно-галузевих трансформацій доводить необхідність *розвитку інфраструктури і конкурентного середовища*, без яких більшість розглянутих інструментів структурної політики не матимуть належного ефекту для національної економіки. Функція держави у цьому випадку полягає у розвитку ринкової конкуренції (зокрема, шляхом приватизації державних підприємств, що не мають стратегічного значення), реформуванні фінансової сфери, ринку праці та освіти, інвестуванні у масштабні проекти розвитку інфраструктури.

Наведені заходи були основоположними для реалізації цілей структурної політики Китаю, де завдяки ним спершу стимулювалось економічне зростання під впливом споживання, а потім і зростання за рахунок інвестицій. Безпека робочих місць та підвищення зарплати у поєднанні з розширенням соціальних послуг зумовили активізацію

внутрішнього попиту, диверсифікацію споживання, тим самим стимулюючи капіталомісткі галузі. Пізніше розвиток інфраструктури сприяв кінцевій меті структурно-галузевих зрушень в економіці через активізацію надходження приватних інвестицій в автомобілебудування, виробництво бездротових засобів зв'язку, комп'ютерної техніки тощо [15, с. 311].

Розвиток системи вищої та професійно-технічної освіти у Південній Кореї протягом 1965–1995 рр. був повністю підпорядкований цілям структурних змін в економіці країни. Ставка корейського уряду на розвиток важкої і хімічної галузі промисловості у 1970-х роках супроводжувалась розширенням технічної освіти та професійної перепідготовки з відповідних спеціальностей. У 1980-х роках загальна середня шкільна освіта і розширення вищої освіти стали основою для просування галузей, що базуються на знаннях. Розширення програм випускників у 1990-х роках сприяло структурним перетворенням шляхом переходу до високотехнологічних виробництв [22, с. 215]. Ефективна взаємодія освітньої сфери з іншими заходами структурної політики була досягнута завдяки системі квот на зарахування до навчальних закладів. Ці квоти відображали очікувані потреби у спеціалістах для роботи у тих галузях виробництва і послуг, що були обрані урядом як пріоритетні напрями структурних зрушень. Такі політичні заходи були настільки успішними, що до кінця ХХ ст. Південна Корея мала найвищу у світі частку вчених та інженерів з числа зайнятого населення.

Таким чином, ефективна структурна політика повинна мати чітку *періодизацію* згідно з досягнутим рівнем розвитку національної економіки. Протягом кожного періоду відбувається поступова трансформація стратегічних цілей розвитку і, відповідно, інструменти державної політики для їх досягнення використовуються різні. З розвитком технологічних, інституційних і фінансових можливостей каталізаторами структурних зрушень економіки Кореї виступали спершу ресурсний потенціал країни, надалі капітальні інвестиції, а вже на сучасному етапі інновації. Корейський досвід засвідчує, що забезпечення якісних змін у структурі національної економіки потребує синхронізації заходів промислової, зовнішньоторговельної, інвестиційної, наукової та освітньої політик. Періоди структурної політики Південної Кореї також є яскравим прикладом зміни ролі уряду у просуванні нових галузей, залежно від різних стадій розвитку. Корейський досвід засвідчує ключову роль приватного сектора для економічного розвитку, навіть на ранніх стадіях, коли структурна політика здійснювалась за рахунок всебічної участі державних інституцій в економічних процесах. Хоча уряд обирав і намагався пропагувати певні галузі, врешті-решт саме приватний сектор забезпечив бажані результати. Тому побудова потенціалу приватного сектора на ранніх стадіях структурної політики стала базисом довгострокового сталого зростання корейської економіки.

Насамкінець розглянемо економічні ефекти проаналізованих інструментів структурної політики на прикладі окремих країн Східної та Південно-Східної Азії (*таблиця*).

Таблиця

**Динаміка структурних трансформацій нових індустріальних країн
Східної та Південно-Східної Азії у 1965-2017 рр.**

Показники	1965	1975	1985	1995	2005	2015	2017
Південна Корея							
Сільське господарство, % ВДВ	41,1	26,9	12,9	5,9	3,1	2,3	2,2
Промисловість, % ВДВ	25,4	29,1	36,8	39,5	37,3	38,5	39,6
Послуги, % ВДВ	33,5	44,0	50,3	54,6	59,6	59,2	58,2
Високотехнологічний експорт, % від товарного експорту	–	–	–	36,9	44,0	39,0	43,5
Витрати на НДДКР, % ВВП	–	–	–	2,26	2,63	4,22	4,24
ВВП на душу населення, дол. США у цінах 2010 р.	1169,9	2661,4	5405,4	12055,2	18568,4	24870,8	26152,0
Китай							
Сільське господарство, % ВДВ	39,4	33,5	29,3	20,5	12,2	9,3	8,3
Промисловість, % ВДВ	36,8	47,5	44,8	49,0	49,3	42,9	42,4
Послуги, % ВДВ	23,8	19,0	25,9	30,5	38,5	47,8	49,3
Високотехнологічний експорт, % від товарного експорту	–	–	–	20,1	38,5	36,7	37,0
Витрати на НДДКР, % ВВП	–	–	–	0,56	1,31	2,06	2,11
ВВП на душу населення, дол. США у цінах 2010 р.	187,3	271,6	538,7	1227,6	2738,2	6496,6	7329,1
Малайзія							
Сільське господарство, % ВДВ	31,5	31,2	20,6	13,1	8,4	8,6	8,9
Промисловість, % ВДВ	30,1	36,7	39,8	42,0	46,6	39,6	39,3
Послуги, % ВДВ	38,4	32,1	39,6	44,9	45,0	51,8	51,8
Високотехнологічний експорт, % від товарного експорту	–	–	–	51,9	52,6	42,8	44,6
Витрати на НДДКР, % ВВП	–	–	–	0,22	0,61	1,30	–
ВВП на душу населення, дол. США у цінах 2010 р.	1616,5	2498,4	3767,5	6275,2	7984,0	10751,5	11528,3

Джерело: розраховано і укладено за даними [23–26].

З таблиці видно, що комплексна структурна політика дала змогу Південній Кореї, Китаю, Малайзії протягом 1965–2017 рр. розвинути потужні сектори промисловості та послуг, радикально зменшивши частку сільського господарства у ВВП. Динаміка частки високотехнологічної продукції в експорті засвідчує, що структурні зрушення в економіці відбулись на засадах модернізації виробництва. При цьому роль інновацій у подальшому розвитку їх економік надалі зростає, що виявляється у постійному збільшенні частки державних та приватних витрат НДДКР у ВВП.

Найголовніше, що ефективна структурна політика цих країн забезпечила зростання рівня життя населення. Реальний ВВП на душу населення в Південній Кореї за цей період зріс у 22,4 раза, Китаї – у 39,1, Малайзії – у 7,1 раза. За рівнем економічного розвитку сучасні Китай та Малайзія можуть вважатися країнами з середнім достатком, тоді як Південна Корея за всіма критеріями вже досягла рівня високо-розвиненої індустріальної економіки.

Висновки. На сучасному етапі накопичено чималий досвід реалізації ефективної структурної політики, що дало змогу забезпечити випереджаючий розвиток низки країн світу через докорінні трансформації у галузево-секторальній спеціалізації економіки. *Найбільш результативними сферами державної підтримки* при здійсненні структурних реформ визначені: фінансова підтримка структурних зрушень через державні банки розвитку та венчурні фонди; організація виробництва у стратегічних галузях державними підприємствами з формуванням попиту на відповідну продукцію через публічні закупівлі; сприяння інноваційній активності підприємств через субсидування НДДКР, запуск державних дослідницьких програм, відкриття технологічних парків і бізнес-інкубаторів для залучення наукоємних ПП; активний розвиток ринкової інфраструктури, конкурентного середовища та системи освіти.

Результати аналізу міжнародної практики свідчать, що *цілепокладання структурної політики* передбачає: *по-перше*, визначення стратегічних орієнтирів розвитку національної економіки відповідно до наявного рівня розвитку продуктивних сил; *по-друге*, їх конкретизацію через формування пріоритетів, заходів та інструментарію реалізації намічених цілей щодо модернізації національного господарства. Визначальним при цьому є дотримання *принципу системності*, що реалізується шляхом синхронізації промислової, зовнішньоторговельної, інвестиційної, наукової та освітньої політик, заходів інституційного забезпечення структуротворення і підпорядкування їх стратегічним цілям забезпечення структурно-галузевих трансформацій в економіці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мазаракі А. А., Мельник Т. М., Юхименко В. В. [та ін.]. Стратегія посткризового розвитку зовнішньоекономічного сектора України: монографія; за заг. ред.: А. А. Мазаракі. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. 660 с.
2. Бицюра Ю. В. Структурні зрушення в економіці європейських країн. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 3. С. 59-72.
3. Гонта С. В. Структурні трансформації в постсоціалістичних країнах Східної Європи: досвід для України. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2015. Вип. 1(3). С. 38-42. Серія: Економіка.
4. Манжура О. В. Зарубіжний досвід структурно-інвестиційного розвитку економіки: перспективи для України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 5. С. 5-9.
5. Шинкарук Л. В. Взаємозв'язок структурних трансформацій та економічного зростання України. *Міжнародний науковий журнал «Економічні науки»*. 2015. № 9. С. 180-185.

6. Economic Development in Africa Report 2014: Catalyzing Investment for Transformative Growth in Africa. UN Conference on Trade and Development. New York and Geneva: UNCTAD, 2014. 100 p.
7. Thrasher R. D., Gallagher K. P. Defending development sovereignty: the case for industrial policy and financial regulation in the trading regime. *Rethinking Development Strategies after the Financial Crisis. Volume 1: Making the Case for Policy Space*. New York and Geneva: UNCTAD, 2015. P. 93-105.
8. Ferraz J. C., Kupfer D., Marques F. S. Industrial policy as an effective developmental tool: Lessons from Brazil. *Transforming Economies: Making Industrial Policy Work for Growth, Jobs and Development*. Geneva: International Labor Organization, 2014. P. 291-305.
9. Sanderson H., Forsythe M. China's Superbank: Debt, Oil and Influence: How China Development Bank Is Rewriting the Rules of Finance. New York: Bloomberg Press, 2013. 203 p.
10. Nightingale P., Coad A. Muppets and gazelles: political and methodological biases in entrepreneurship research. *Industrial and Corporate Change*. 2014. Vol. 23(1). P. 113-143.
11. Intarakummerd P. Best Policy Practices in Small and Medium-Sized Enterprise Innovation and Technology Transfers for ASEAN and East Asia. *Innovation, Technology Transfers, Finance, and Internationalization of SMEs' Trade and Investment*. 2015. № 14. P. 1-35.
12. Barry F., Topa B. The state, venture capital and domestic high-tech start-ups in a late-developing economy: Ireland. *UCD Centre for Economic Research Working Paper*. URL: <https://www.ucd.ie/economics/research/workingpapers/2006/WP06.25.pdf>.
13. ICT value added. OECD Innovation and Technology data. URL: <https://data.oecd.org/ict/ict-value-added.htm>.
14. Neven D. J., Seabright P., Grossman G. M. European Industrial Policy: The Airbus Case. *Economic Policy*. 1995. Vol. 10. № 21. P. 313-358.
15. Lo D., Wu M. The state and industrial policy in Chinese economic development *Transforming Economies: Making Industrial Policy Work for Growth, Jobs and Development*. Geneva: International Labor Organization, 2014. P. 307-326.
16. Felipe J., Rhee C. Issues in modern industrial policy (I): sector selection, who, how, and sector promotion. *Development and Modern Industrial Policy in Practice: edited by J. Felipe*. Cheltenham & Northampton: Asian Development Bank and Edward Elgar Publishing, 2015. P. 24-50.
17. Guadagno F. Industrial policies in lower-middle-income countries. E15 Initiative / International Centre for Trade and Sustainable Development and World Economic Forum. URL: <http://e15initiative.org/publications/industrialpolicies-in-lower-middle-income-countries>.
18. Lee K. Industrial policies for upper-middle-income countries. E15Initiative / International Centre for Trade and Sustainable Development and World Economic Forum. URL: <http://e15initiative.org/publications/industrial-policiesfor-upper-middle-income-countries>.
19. Марчишинець О. В., Марчишинець С. М. Індустріальні парки як інструмент залучення інвестицій у реальний сектор економіки. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 16-22.
20. 2017/18 Knowledge Sharing Program with Ukraine: Final Reporting Workshop and Senior Policy Dialog. Kyiv: KSP, 2018. 79 p.
21. Zuniga-Vicente J., Alonso-Borrego C., Forcadell F., Galan J. Assessing the effect of public subsidies on firm R&D investment: A survey. *Journal of Economic Surveys*. 2014. Vol. 28(1). P. 36-67.
22. Cheon B. Y. Skills development strategies and the high road to development in the Republic of Korea. *Transforming Economies: Making Industrial Policy Work for Growth, Jobs and Development*. Geneva: International Labor Organization, 2014. P. 213-218.
23. Agriculture, forestry, and fishing; Industry, including construction; Services (value added, % of GDP). The World Bank national accounts data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=UA>.

24. Merchandise trade matrix – product groups, exports in thousands of United States dollars, annual. UNCTAD Statistics. URL: <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=24739>.
25. Research and development expenditure (% of GDP). The World Bank national accounts data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?locations=CN-KR-MY&view=chart>.
26. GDP per capita (constant 2010 US\$). The World Bank national accounts data. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?locations=KR-CN-MY&view=chart>.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2019.

Khodzhaian A. O., Khodzhaian A. R. World practice of structural and sectoral transformations.

Background. Throughout the history of economic thought, structural changes were considered a key catalyst for economic growth and development. The world practice as well has accumulated a considerable empirical evidence of structural transformations in national economies. Despite the different specifics of structural reforms implementation, the common feature of successful experience in this field is the active participation of government in transformation processes. After all, only market forces themselves cannot always direct the processes of structural shifts in an effective way. This determines the topicality of revealing the most effective structural policies applied to provide outstripping economic development.

Analysis of recent research and publications. A number of Ukrainian scientists studied the international experience of structural changes in various economies. While paying tribute to their work, it should be noted that experience of providing structural shifts in the new industrialized countries of Eastern and Southeast Asia, Latin America and a number of other countries still lacks proper attention. This particular experience may be more relevant to Ukraine in the context of achieved development level and available resources for structural policy implementation.

The **aim** of article is to summarize and substantiate the most effective world practices and approaches to formation and implementation of policies to ensure structural and sectoral transformations in national economy.

Results. The international experience of forming and implementing economic policy aimed at optimizing the structure of national economies is revealed. The main directions of government economic regulation, which proved to have most considerable impact in achieving the goals of outstripping development through structural and sectoral shifts, are determined. The process of structural policy transformation in the countries throughout the world according to development level of productive forces is researched.

Conclusion. According to the results of empirical analysis, the most effective areas of government support in structural reforms implementation are following: a) financial support of structural shifts through state development banks and venture funds; b) establishment of state enterprises in strategic industries, demand boost for promising products through public procurements; c) promoting innovation activity of enterprises through subsidizing R&D, launching state research programs, opening technological parks and business incubators to attract knowledge intensive FDI; d) active development of market infrastructure, competitive environment and education system.

Keywords: structural policy, directions of structural policy of foreign countries, mechanisms of state policy of structural transformation.

REFERENCES

1. Mazaraki, A. A., Mel'nyk T. M., Yukhymenko, V. V. [et al.] (2014). *Stratehiya postkryzovoho rozvytku zovnishn'oekonomichnoho sektora Ukrayiny [Strategy of post-crisis development of the foreign economic sector of Ukraine]*. A. A. Mazaraki (Ed.). Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t [in Ukrainian].

2. Bytsyura, Yu. V. (2016). Strukturni zrushennya v ekonomitsi yevropeys'kykh krayin [Structural changes in the economy of European countries]. *Zovnishnya torhivlya: ekonomika, finansy, pravo*, 3, 59-72 [in Ukrainian].
3. Honta, S. V. (2015). Strukturni transformatsiyi v post-sotsialistychnykh krayinakh skhidnoyi Yevropy: dosvid dlya Ukrayiny [Structural Transformations in Post-Socialist Countries in Eastern Europe: Experience for Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu*. Is. 1 (3), 38-42 [in Ukrainian].
4. Manzhuira, O. V. (2017). Zarubizhnyy dosvid strukturno-investytsiynoho rozvytku ekonomiky: perspektyvy dlya Ukrayiny [Foreign experience of structural and investment development of the economy: prospects for Ukraine]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 5, 5-9 [in Ukrainian].
5. Shynkaruk, L. V. (2015). Vzayemozv'yazok strukturnykh transformatsiy ta ekonomichnoho zrostannya Ukrayiny [Interconnection of Structural Transformations and Economic Growth of Ukraine]. *Mezhdunarodnyy nauchnyy zhurnal «Ékonomycheskiye nauky»*, 9, 180-185 [in Ukrainian].
6. Economic Development in Africa Report (2014). Catalyzing Investment for Transformative Growth in Africa. UN Conference on Trade and Development. New York and Geneva: UNCTAD [in English].
7. Thrasher, R.D., & Gallagher, K.P. (2015). Defending development sovereignty: the case for industrial policy and financial regulation in the trading regime. *Rethinking Development Strategies after the Financial Crisis*. Vol. 1: *Making the Case for Policy Space*. New York and Geneva: UNCTAD, 93-105 [in English].
8. Ferraz, J. C., Kupfer, D., & Marques, F. S. (2014). Industrial policy as an effective developmental tool: Lessons from Brazil. *Transforming Economies: Making Industrial Policy Work for Growth, Jobs and Development*. Geneva: International Labor Organization, 291-305 [in English].
9. Sanderson, H., & Forsythe, M. (2013). *China's Superbank: Debt, Oil and Influence: How China Development Bank Is Rewriting the Rules of Finance*. New York: Bloomberg Press [in English].
10. Nightingale, P., & Coad, A. (2014). Muppets and gazelles: political and methodological biases in entrepreneurship research. *Industrial and Corporate Change*. Vol. 23 (1), 113-143 [in English].
11. Intarakumnerd, P. (2015). Best Policy Practices in Small and Medium-Sized Enterprise Innovation and Technology Transfers for ASEAN and East Asia. *Innovation, Technology Transfers, Finance, and Internationalization of SMEs' Trade and Investment*, 14, 1-35 [in English].
12. Barry, F., & Topa, B. The state, venture capital and domestic high-tech start-ups in a late-developing economy: Ireland. *UCD Centre for Economic Research Working Paper*. www.ucd.ie. Retrieved from <https://www.ucd.ie/economics/research/workingpapers/2006/WP06.25.pdf> [in English].
13. ICT value added / OECD Innovation and Technology data. www.data.oecd.org. Retrieved from <https://data.oecd.org/ict/ict-value-added.htm> [in English].
14. Neven, D. J., Seabright, P., & Grossman, G. M. (1995). European Industrial Policy: The Airbus Case. *Economic Policy*. Vol. 10, 21, 313-358 [in English].
15. Lo, D., & Wu, M. (2014). The state and industrial policy in Chinese economic development *Transforming Economies: Making Industrial Policy Work for Growth, Jobs and Development*. Geneva: International Labor Organization [in English].
16. Felipe, J. (2015). Rhee c. Issues in modern industrial policy (I): sector selection, who, how, and sector promotion. *Development and Modern Industrial Policy in Practice: edited by J. Felipe*. Cheltenham & Northampton: Asian Development Bank and Edward Elgar Publishing [in English].

17. Guadagno, F. Industrial policies in lower-middle-income countries. E15Initiative / International Centre for Trade and Sustainable Development and World Economic Forum. *www.e15initiative.org*. Retrieved from <http://e15initiative.org/publications/industrialpolicies-in-lower-middle-income-countries> [in English].
18. Lee, K. Industrial policies for upper-middle-income countries. E15Initiative / International Centre for Trade and Sustainable Development and World Economic Forum. *www.e15initiative.org*. Retrieved from <http://e15initiative.org/publications/industrial-policiesfor-upper-middle-income-countries> [in English].
19. Marchyshynets', O. V., & Marchyshynets', C. M. (2017). Industrial'ni parky yak instrument zaluchennya investytsiy u real'nyy sektor ekonomiky [Industrial parks as a tool for attracting investment into the real economy]. *Ekonomika i suspil'stvo*, 9, 16-22 [in Ukrainian].
20. 2017/18 Knowledge Sharing Program with Ukraine: Final Reporting Workshop and Senior Policy Dialog. Kyiv: KSP, 2018. 79 p. [in English].
21. Zuniga-Vicente, J., Alonso-Borrego, C., Forcadell, F., & Galan, J. (2014). Assessing the effect of public subsidies on firm R&D investment: A survey. *Journal of Economic Surveys*. Vol. 28 (1), 36-67 [in English].
22. Cheon, B.Y. (2014). Skills development strategies and the high road to development in the Republic of Korea. *Transforming Economies: Making Industrial Policy Work for Growth, Jobs and Development*. Geneva: International Labor Organization [in English].
23. Agriculture, forestry, and fishing; Industry, including construction; Services (value added, % of GDP). The World Bank national accounts data. *www.data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NV.AGR.TOTL.ZS?locations=UA> [in English].
24. Merchandise trade matrix – product groups, exports in thousands of United States dollars, annual. UNCTAD Statistics. *www.unctadstat.unctad.org*. Retrieved from <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=24739> [in English].
25. Research and development expenditure (% of GDP). The World Bank national accounts data. *www.data.worldbank.org*. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/GB.XPD.RSDV.GD.ZS?locations=CN-KR-MY&view=chart> [in English].
26. GDP per capita (constant 2010 US\$). The World Bank national accounts data. Retrieved from <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD?locations=KR-CN-MY&view=chart> [in English].